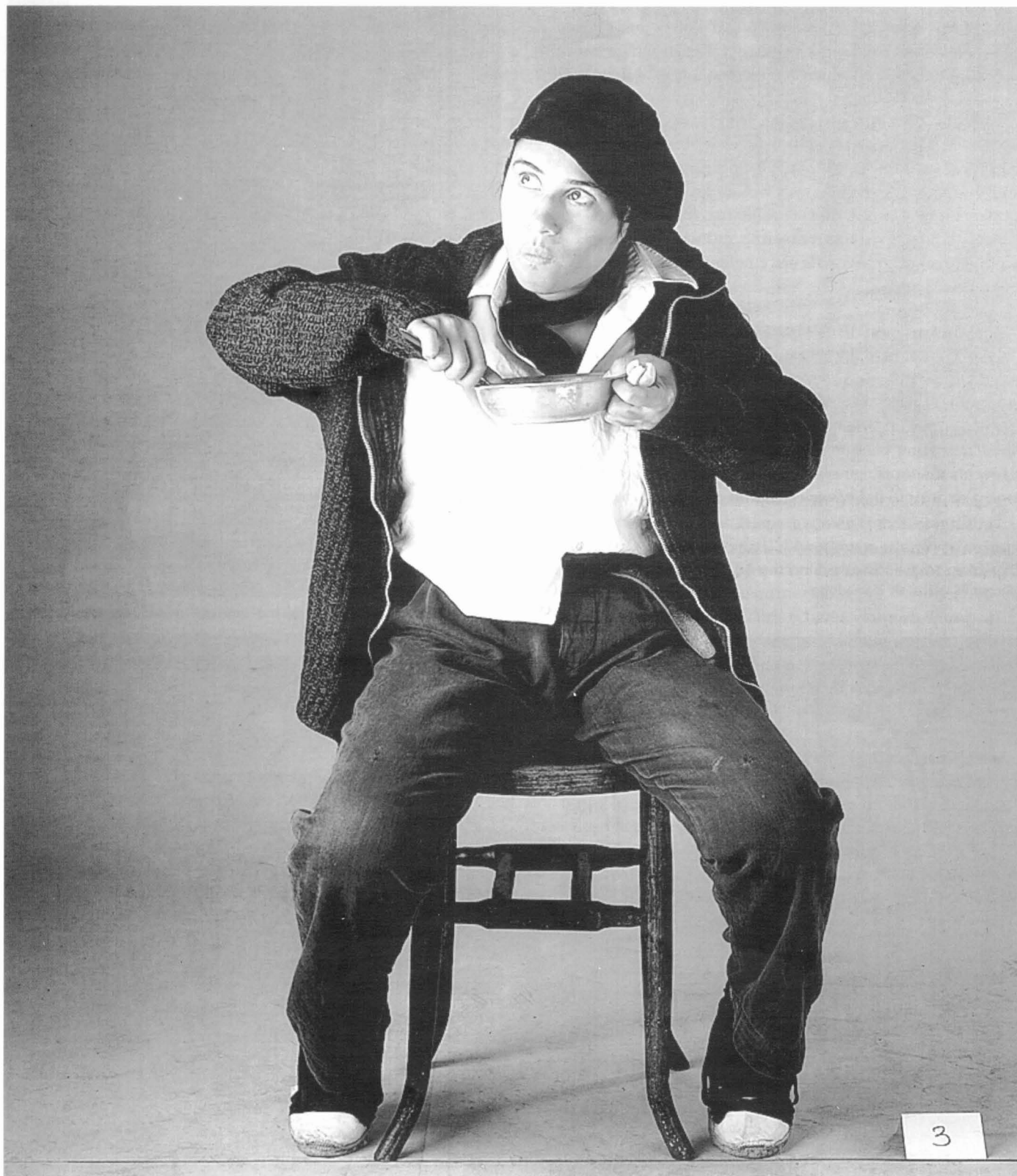

L'aventura de l'Aventura

Com es va fer "La Gran Aventura del Mar"

Ramon Bigas

Model per a l'ambientació de l'interior d'un transatlàntic, a "La Gran Aventura del Mar" (foto AD)

Quasi tots els barcelonins hem visitat moltes vegades el que era el Museu Marítim de Barcelona i recordem perfectament com entràvem amb els nostres pares a veure un món sorprenent que ens feia descobrir i ens portava la il·lusió pel mar, un mar que Barcelona no coneixia perquè la barrera del Port no ens permetia viure'l. Algun diumenge després de la visita al Museu ens arribàvem a l'estació marítima situada allà on ara s'està construint el World Trade Center, a veure com "El Conte Biancamano" descarregava una allau de turistes en el seu periple mediterrani. El Museu Marítim ens obria els ulls a tot un món de maquetes, diorames i vaixells, de màgica forma i color. Era un Museu clàssic en què una multitud de precioses peces se'ns apareixien com a elements d'una pel·lícula que no sabíem ben bé què volia dir.

Després de tants anys hem tingut la sort de ser part dels protagonistes del nou i ambiciós projecte de remodelació del Museu. Aquest projecte té l'objectiu d'oferir a les noves generacions el mateix contingut, ampliat i ordenat de manera que el visitant no només admiri les meravelles que conté sinó que també entengui el perquè de tota aquesta llarga història de la navegació catalana.

La concepció del museu clàssic en què el patrimoni s'exhibia en forma d'exposició, com un llibre obert, tenia més interès per als experts i era utilitzat com a laboratori de científics i estudiosos del món del mar. Molts directores de museus preferien que el públic no vingués gaire a visitar-los; era un destorb, era un vándal, era un personatge que venia a trencar la intimitat i l'ordre acadèmic del seu recinte, si bé és veritat que això també era a causa dels minsos pressupostos que manejaven els gestors del museus i que impediien un bon manteniment i una bona vigilància.

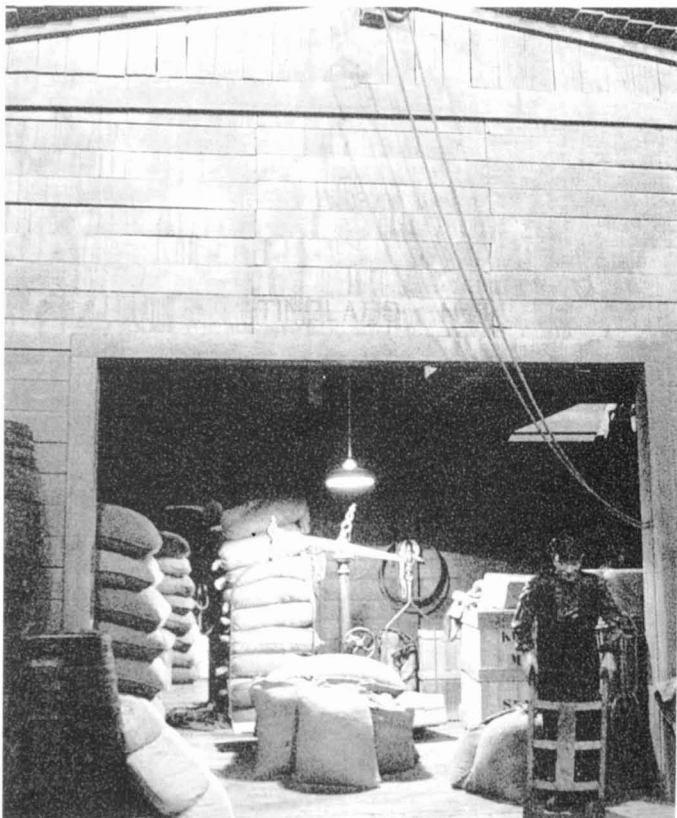
Ara que la cultura es un bé de tots, tenim l'obligació de divulgar el patrimoni, de fer els nostres museus molt més didàctics i també de competir amb altres ofertes lúdiques sense cap contingut, que atrauen el públic pel simple fet del màrqueting.

Sortosament, a final del segle XX està naixent una nova forma apassionant d'explicar les coses. És semblant al naixement del cine ara fa 100 anys, quan només existien com a espectacle el teatre i la dansa. Els mitjans tecnològics, els recursos de l'espectacle i el discurs de divulgació s'uneixen per oferir en viu un recorregut per la història d'una gran potència comunicativa: el que en podríem dir exposició activa o interactiva.

Els àudio-visuals, la perfecció de l'àudio, l'escenografia, la tecnologia de control dels efectes especials, la il·luminació i mil altres recursos poden convertir l'exposició d'un museu en una mena de pel·lícula viscuda. El visitant discorre per un espectacle en què participa interactivament i rep a través dels seus sentits (olfacte, vista, tacte, oïda) els missatges principals d'una manera agradable i lúdica. Evidentment, tots aquest trucs i mitjans han de ser posats al servei d'un estricte i rigorós criteri històric i pedagògic. Sense aquest rigor, aquest nou mitjà es convertiria en un trist espectacle banal sense contingut, al qual ens tenen acostumats alguns parcs temàtics d'influència americana.

Construcció de les escultures instal·lades a "La Gran Aventura del Mar" (foto AD)

Moll de Barcelona. Reconstrucció de l'interior dels rafals a partir de fotografies (foto AD)

Per tal que la banalització no es produexi, és imprescindible que l'equip del projecte estigui format per experts del més alt nivell. En el nostre cas, La Gran Aventura del Mar es va començar creant un equip de treball complex constituït per guionistes, experts en comunicació, escenògrafs, tècnics de so, especialistes en àudio-visuals, maquetistes, escultors, etc. La connexió i el contacte de l'equip de treball amb l'equip de gestió, direcció i conservadors del Museu ha estat molt íntima i profitosa.

Una exposició dins un museu

La història de la ciutat de Barcelona i de la societat catalana estan lligades des de sempre al mar Mediterrani, però curiosament és ara quan, després d'haver viscut d'esquenes al mar durant molts anys, s'obre i es potencia tota la zona del port vell. En l'edifici més emblemàtic de la zona, les Drassanes Reials, és on hem d'ubicar la Gran Aventura del Mar.

Una de les coses que més interès ha despertat sempre en l'home ha estat el coneixement de la seva història i del seu entorn. El projecte de "La Gran Aventura del Mar" del Museu Marítim de Barcelona ha de permetre als habitants de Barcelona i del seu entorn, conèixer la influència que el Mediterrani ha exercit sobre la vida i la societat d'aquesta ciutat. És des del propi edifici gòtic de caire civil, el més important d'Europa i on es van construir les naus que donaren suport a l'expansió marítima catalana, des d'on s'estudiarà la història de la navegació a Catalunya i s'abordarà un gran repte: la conservació i la investigació del mar des d'un punt de vista ecològic.

La Gran Aventura del Mar ha de ser un espectacle únic al nostre país, i per primera vegada es combinarà un museu viu o

de sensacions amb el museu convencional. S'espera rebre un mínim de 500.000 visitants l'any.

Es tracta també de fer coexistir un museu i una gran exposició en el seu interior, sense diferenciar quant a imatge exterior entre l'exposició La Gran Aventura del Mar i les àrees permanents del Museu. S'utilitzaran dues formes expositives: l'exposició, que té per objectiu desenvolupar un tema (l'aventura i el mar) i, per tant, ha d'utilitzar objectes originals i, sobre tot, aquells mitjans espectaculars que més directament expliquin el tema; i el Museu, que ha d'exhibir fonamentalment peces i objectes originals.

El guió

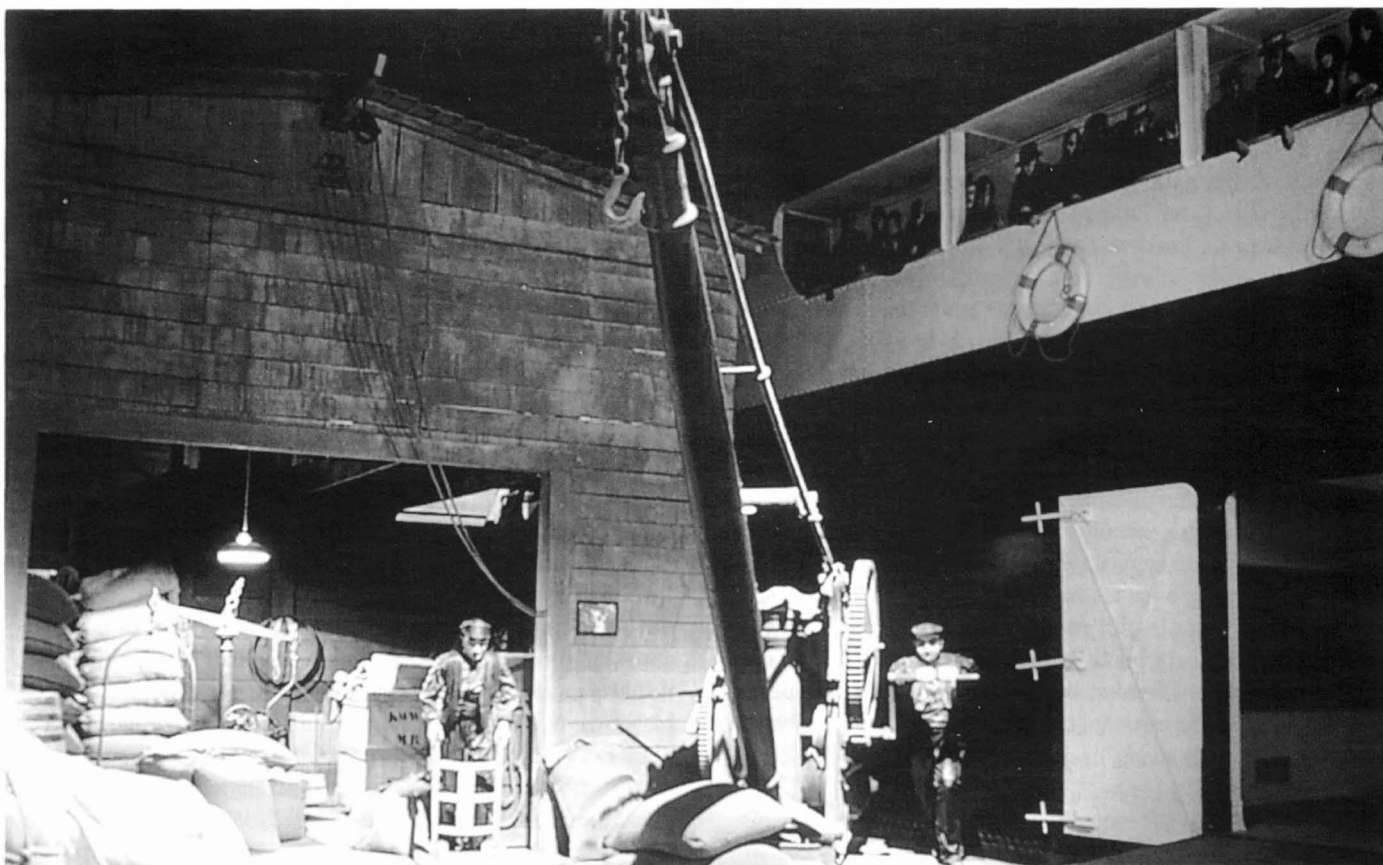
El guió i els continguts generals de l'exposició són del doctor Joan Alemany, investigador i coneixedor dels temes de la navegació i de gran experiència en anteriors exposicions, llibres i escrits.

Joan Alemany ha abocat en aquest projecte no sols tots els seus coneixements, sinó també una gran dosi d'il·lusió que va transmetre d'una manera viva a tot l'equip. Va redactar un primer guió en què dividia la gran aventura de la navegació catalana en sis grans àrees:

- introducció a la gran aventura de la navegació en la història humana
- la propulsió humana: la galera
- la construcció naval i la navegació a la baixa edat mitjana
- les Drassanes Reials
- els grans velers i el comerç dels segles XVIII i XIX
- la gran emigració i la navegació a vapor
- conèixer el mar i la navegació submarina.

Restauració del model de la fragata de l'Escola Nàutica de Barcelona, per a la seva exhibició a "La Gran Aventura del Mar" (foto AD)

Grua original en el sector dedicat al port de Barcelona (foto AD)

La infraestructura

Per instal·lar una exposició d'aquestes característiques es va projectar tota una obra d'infraestructura per contenir i comunicar els àmbits de la sala Capmany amb les naus de les Drassanes. L'exposició havia de permetre, a més d'atraure un gran nombre de visitants, que la sala Capmany i la llotja de Sant Cristòfol, quedessin absolutament restaurades tant pel que fa a la teulada com al paviment i els tancaments.

A la llotja de Sant Cristòfol, tota acristallada, s'hi han habilitat la botiga, el bar, el magatzem, les oficines i els serveis. La sala conté les tres grans àrees temàtiques finals, i s'ha dotat de condicionament climàtic baixant un doble sostre practicable fins a l'alçada dels arcs gòtics, la qual cosa permet tenir un menor volum d'aire per acondicionar i alhora serveix de suport de molts elements tècnics.

Es va tenir molta cura que els nous sostres rehabilitats es veiessin des de l'exterior. S'envidrià part de la zona que dóna a la llotja de Sant Cristòfol i s'obriren els arcs que donen a les naus de les Drassanes Reials. D'aquesta manera, des de qualsevol punt del recinte es pot contemplar el conjunt de la coberta quasi en la seva totalitat.

Una intervenció extremadament delicada fou la construcció d'un pont que connectés la Galera Reial de Joan d'Àustria i la Sala Capmany. Aquest pont es va dissenyar de tal manera que quedés absolutament penjat en les columnes existents per no interferir el bell espectacle de les columnes i arcs que configuren l'edifici. Una estructura metàl·lica

lleugera amb baranes de vidre transparent flueix en el espai i ofereix un mirador privilegiat de tot el conjunt de l'edifici.

L'escenografia

Bona part de l'escenografia de l'exposició activa La Gran Aventura del Mar es va projectar reproduint escenaris i parts de vaixell a escala real amb gran fidelitat històrica. L'equip d'escenògrafs encapçalat per Antxon Gómez va realitzar una tasca de recreació i construcció d'ambients realment sorprenents: l'espai que correspon a la navegació a vela conté una reproducció del "Sebastià Gumà", construït a les Drassanes de Vilanova i la Geltrú per mestres d'aixa i experts en la construcció de velers, amb tècniques molt similars a les que s'utilitzaven el segle XVIII; la reproducció del port de Barcelona, documentada amb precisió en els seus edificis i en els seus mínims detalls, és una recreació que ens transporta al segle XIX i ens serveix d'entrada al món del vapor i la immigració a l'interior del vapor Reina Victoria Eugènia. Cal també destacar la teatralització de les zones de fumadors i emigrants dels vaixells, resolt amb fotografies retallades de personatges "atrezzats" segons l'estil de l'època.

Gran quantitat d'escultures hiperrealistes realitzades per l'escultor Josep M. Codina ens mostren personatges, obrers i viatgers de l'època, que ajuden a confondre el visitant entre el mobiliari i els personatges en actitud dinàmica.

És molt important destacar que es va aconseguir en aquest projecte una perfecta integració entre els elements reproduïts escenogràficament i els elements autèntics que

configuren i acaben de donar sentit al valor museístic de l'exposició.

Amb l'objectiu que el visitant-espectador estimuli tots els seus sentits, s'han utilitzat en el projecte molts efectes especials que, juntament amb una acurada il·luminació canviant, "fan viure" com en una recreació autèntica olors, moviments, sons i sorpreses.

Cal dir també que una gran escenografia existent i que s'ha aprofitat en el projecte és la reproducció a escala real de la Galera de Joan d'Àustria. Aquesta magnífica reproducció, restaurada pels experts del Museu Marítim, s'ha il·luminat espectacularment per posar en valor els seus treballs de marqueteria, pintura i daurats. Els fanals de popa han recobrat la seva vida mitjançant llums projectats amb fibra òptica pampalluguejant. Quatre remers apareixen prop de la proa en l'actitud de rem, mostrant com funcionava la propulsió humana a les Galeres. El foc de la cuina és encès, i al castellet de popa Joan d'Àustria i un oficial ens ajuden a entendre el vestuari i les diferències entre l'oficialitat i els galeots (aquí no ens vam atrevir a emetre olors, tot i que, segons diuen les cròniques, les galeres s'oloraven abans de veure's).

Els audiovisuals

El "número fort" que es va dissenyar per entendre realment com funcionaven les galeres apareix quan el visitant és a la plataforma per sobre la coberta de la galera. Un vidre transparent fa de suport, en un cert moment, d'una

projecció virtual en què apareixen sobre la galera 236 galeots remant en mig de tempestes, vent i calma. Aquesta pel·lícula es va realitzar superposant filmacions de la Galera Reial i rodatges en plató de 24 remers d'un equip de rem olímpic "atrezzats" adequadament. La repetició dels personatges mitjançant la tècnica del Harry i la introducció d'una visió del mar en moviment ofereixen un espectacle impactant.

Dos grans àudio-visuals donen la benvinguda i l'acomiadament de l'exposició, realitzats per l'equip creatiu de Sono sobre el guió de Joan Alemany. L'espectacularitat de les imatges acompanyades del so i la música ens transporten al llarg de dos grans temes: la navegació en la història humana i el món submarí.

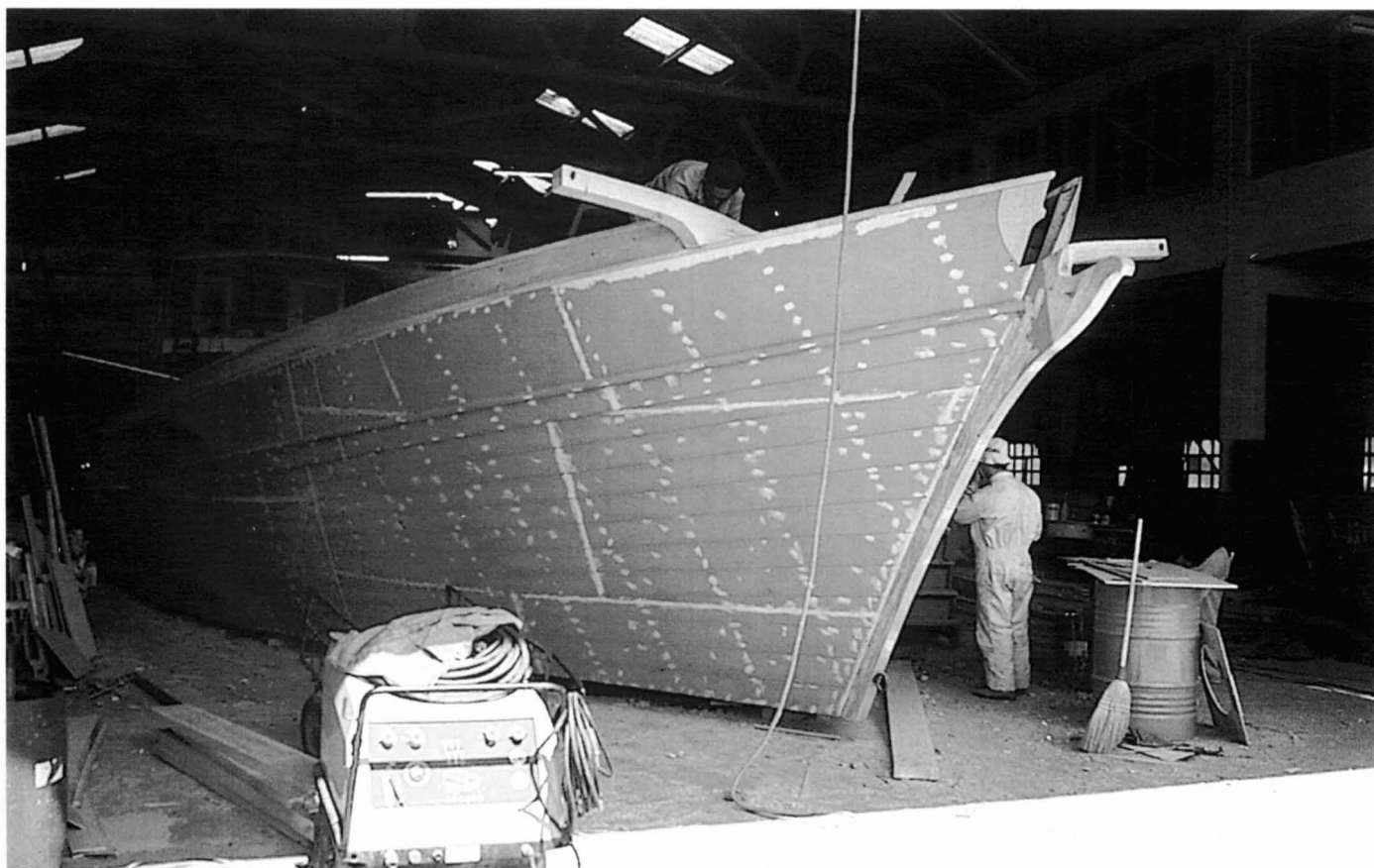
L'àudio

Un curiós sistema d'àudio, tècnicament controlat per ordinador, que es compon d'auriculars autònoms i uns emissors d'infrarojos, explica en cada zona el missatge i il·lustra amb sons i músiques els passatges de l'època històrica en què es troba el visitant. El sistema d'auriculars permet seguir l'exposició en 6 idiomes diferents.

La recollida de sons, efectes especials, músiques, recerca dels locutors adequats i gravació definitiva en disc compacte va córrer a càrrec dels experts en so Oscar Roig i Josep Roig.

Com es va fer la gran aventura del mar

En la realització i la construcció de La Gran Aventura del

Instal·lació de la rèplica de la corbeta Sebastian Gumá (foto AD)

Mar han col·laborat més de 70 especialistes en diverses tècniques, i prop de 200 persones van treballar en la implantació durant quasi 4 mesos.

En la primera fase del disseny, 30 il·lustracions a color ens van començar a donar les pautes i les imatges globals dels diferents àmbits. Si mirem els dibuixos definitius i allò que realment s'ha construït podríem dir que és pràcticament el mateix.

Plànols i més plànols, croquis de detalls i maquetes de treball ens anaven confirmant la viabilitat d'allò que havíem projectat. Quan les enginyeries comencen a intervenir, posen en dubte les possibilitats d'un pont penjat, fan un pla de seguretat que, si haguéssim seguit sense intervenir, ens ompliria les columnes del museu d'artefactes d'emergència. Es confirma que el flux de visitants és possible, que la instal·lació permet fins a 1 milió de visitants l'any.

Patrimoni intervé i accepta les propostes del pont i l'obertura dels arcs cap a la llotja de Sant Cristòfol. Els arquitectes conservadors i els creadors del pla museogràfic, germans Esteve i Robert Terrades, intervenen en el més gran "sacrilegi" en la conversió de la llotja de Sant Cristòfol en bar, botiga i serveis; grans projectes, grans discussions, grans debats, grans pressupostos; per fi s'aprova el projecte final.

Mentrestant el despatx bull, els maquettistes ja estan acabant les maquetes realistes sobre allò que està dibuixat, ja es perfila de veritat el projecte! El taller és com un conte

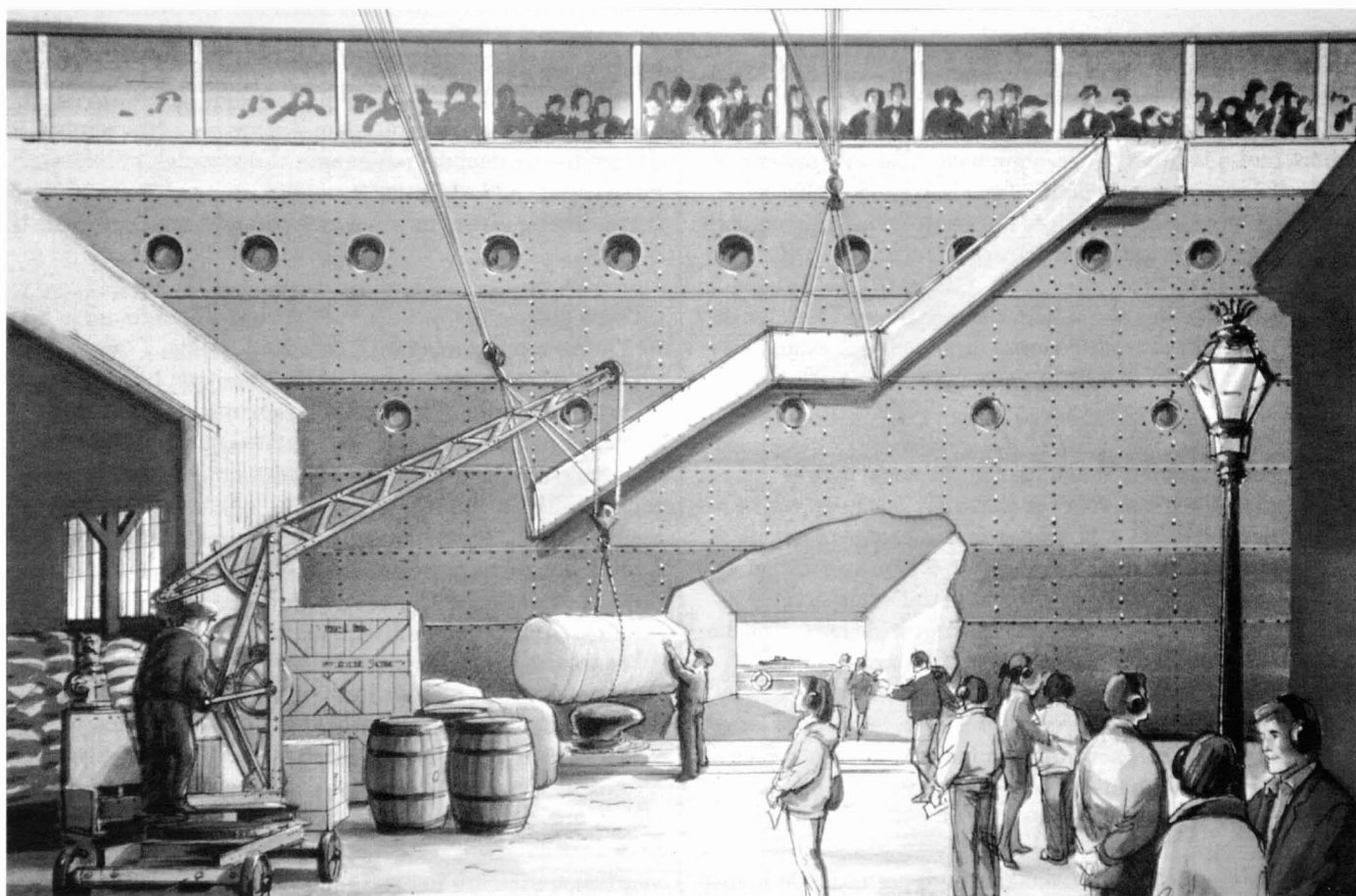
de Gulliver, grans i gegants personatges es passegen per un món petit als seus peus en què es veu el port de Barcelona, un vaixell de vela i un submarí; l'Ictineu de Monturiol reproduït en petit cap a la mà d'una persona.

L'escenògraf estirat per terra mira com es reflecteix en una paret un diorama en miniatura; la grua del Port destorba, s'ha de canviar de lloc. En Codina reclama un model; un dibuixant de l'oficina tècnica i un fotògraf serveixen per esbossar l'home del carretó i l'obrer que carrega uns sacs. En un racó del taller hi ha com una muntanya de cadàvers immòbils: son maniquís d'aparador que serviran després per fer la base dels personatges hiperrealistes.

Els tècnics en àudio-visuals no es creuen que puguem projectar sobre un vidre de 6x3 metres, qui instal·larà el vidre amb 4 cables que quasi no es vegin? I en tant poc temps...

L'estació transformadora que ha d'alimentar els milers de quilowatts que absorbirà l'exposició no arriba, "Fecsa es més lenta que el porland" com diu el nostre electricista. L'enginyeria, després de veure les nostres maquetes del pont diu que sí i de sobres, s'ho creuran els de Patrimoni?

Correm, s'ha de trobar un equip per fer d'actors per a la filmació virtual de la Galera, l'equip de rem olímpic de Gavà s'ofereix, Eureka! Demà arriba la grua que el Port Autònom ens cedeix, quina moguda! Per fi entra la grua. A Vilanova cada dia es veu créixer més el *Sebastià Gumà*, no serà massa

Projecte de l'àmbit dedicat al port de Barcelona i l'emigració a bord dels grans transatlàntics (foto AD)

Els àmbits de "La Gran Aventura del Mar" han estat dissenyats a partir de documentació original (foto AD)

gran? compte! Repassem els plànols, no, bé, tot va bé. Diuen que pesarà més de 8 tones i que la Guàrdia Civil ens escortarà fins a Barcelona quan la traslladem, no pot anar per l'autopista, no passa pels ponts ni té l'ample autoritzat. Vindrà tard i haurem de fer alguna barrabassada per entrar-lo a la Sala Capmany. El pont i l'escala estan ja en marxa, l'escala de pujada a la galera és massa atrevida, aguanta però vibra, l'enginyeria recomana falcar-la, d'acord.

Les cortines ja són al seu lloc, els mecanismes funcionen, entra molta llum pel pati de l'esquerra, però què estan fent a Catalunya i Ultramar? La llum de la seva exposició està malmetent el nostre projecte.

Ja són les 6 de la matinada i la làmina de 20 metres quadrats es gronxa per sobre la galera, no fa cap gràcia, anem a dormir, demà ja ho trobarem col·locat. No, no ens agrada com ha quedat, es veu perillós. S'haurà de tornar a les grapes primitives i la grua torna, fa mil evolucions al voltant de la galera. Compte amb les proves de la cortina, ha d'obrir abans que estigui sobre el Neptú, compte amb la força! El motor està invertit, cal començar de nou.

Provem el so amb emissors d'infrarojos, l'edifici va en contra nostra, tots els sons reboten i alguns llocs queden a les fosques de so. S'han de posar més emissors, provem els cascos definitius, bé.

La directora del Museu vol tancar amb portes metàl·liques just abans de les guixetes. Cap problema. En marxa, falta la foto que va darrere el guarda-roba, maledicció! El senyor

Alemanya està a l'Argentina, l'Olga ens troba la maleïda foto, Mare de Déu!

Estan muntant la botiga, anem a veure i..... "tremendo, tremendo" haurem de parlar amb el decorador, millor que no se n'assabenti en Terradas, mira mira, ve el Terradas. No cal ni dir el que diu, més aviat les paraules no li surten de la boca.

Demà visionat del primer audiovisual, l'il·lustrador ja ha fet l'home remant sobre un tronc. El Museu va posant parets i roses giratòries, sembla que van a bon ritme. La directora fa de tot i sembla que s'ho comença a creure. Ens han robat l'escala. Els il·lustradors ja han pintat el fanalet de la navegació a vela, estan mig intoxicats, un restaurador del Museu dins la bombolla de "polithé" que tapa la maqueta de la Fragata Barcelona, remuga, no hi ha dret. El mar ja té forma, s'ha de moure l'Ictineu: ha de córrer una mica a la dreta i 1 metre enrera !

Les roques comencen a agafar forma, el fons del mar està ple de màquines i tubs, és insuportable, l'il·luminador es nega a començar, no arribarem a temps, no ha arribat l'estació transformadora, no es poden fer proves fiables amb els ordinadors, demà al matí tots al fotògraf, volem sortir, encara que disfressats, de personatges de l'emigració. Ens hem de canviar allí mateix al plató, alguna roba interior veurem, alerta!, mira, mira quin aspecte té en Tarrés amb la pipa i la gorra.

El "clochard" del cobert exterior s'ha tornat a instal·lar, demà ho direm a la Guàrdia Urbana. Pobre. Demà hi ha visita d'obra. Mare de Déu. Sobretot que es vegi activitat, sort que el pont ja està col·locat.

La galera ja està oberta però sembla que haurem d'obrir més, i més irregular, ara els hi ha agafat per aquí, què hi farem! Aquesta nit agafarem l'escala de Barcelona i Ultramar. No es pot passar per l'escala, s'ha de donar la volta pel carrer. El vigilant es queixa, no tornarem a sortir per Colom a partir de les 11.

Arriben els galiots, els estem vestint al mateix costat del simulador de rem, aquest aparell fastigós escup oli per tot arreu.

El *Sebastià Gumà* ja belluga, les cordes s'han de lligar per sobre el sostre i amb la planxa metàl·lica acabaran trencant-se, BUF! El submarí també belluga i la filmació de l'ull de bou no ens agrada, girem el monitor i els peixos baixen totalment verticals respecte nosaltres.... bé.

Proves de llum, proves de potència, proves d'àudio, proves de color, proves de resistència proves, proves, proves..... tot funciona i res no està acabat, l'estació transformadora no arriba, l'il·luminador es desespera, Quico, Quico s'ha d'arribar, està tot controlat, no, no, bé, bé sí, sí, treu aquest metacrilat que no fa més que reflexos. El simulador de rem continua escopint oli, però a més grinyola, pesa com un ase mort, què hi farem. Per fi arriben les torxes d'Itàlia, una és d'un altre color, en compren una de nova al carrer Portaferri. Van arribant les peces autèntiques, qui controla?

El carrusel ja va, 4 vaixells inicien la ruta a l'Argentina. Bé, demà l'Elvira ens dirà que algun d'aquests vaixells són d'una altra època. Efectivament, un és de fa 30 anys, jo ja deia que semblava un petrolier, però són ells els qui haurien de dur els vaixells bé.

Cap al magatzem del port!

"Attrezzo" pel fons del mar, bussos, cadenes, àncora, aquesta àncora l'haurem de posar al port de l'Havana, no podem carregar més el vaixell, i si la féssim de *porex*? D'acord, demà la durem del taller. Aquesta àncora es va partir en trenta mil trossos, una escala maleïda va caure a sobre, amén.

Tot és ple de pols, no es veu el terra, els pintors semblen extraterrestres, tots van amb mascaretes. Demà altre cop visita d'obra. No poden tancar més dies, han d'obrir, fantàstic! Hem aconseguit el somni: el del treball barrejat amb el món de l'oci. Ja hi som, la noia de la botiga es queixa de la pols i dels trossos de cable que cauen. Vols dir que no seria millor tancar? Endavant! falta poc, ja vénen els personatges, la nit es fa llarga, no pots seure enlloc.

El vigilant de nit ha quedat fora tancat, la sortida d'emergència no va, per fi a cops de mall s'obre la porta, a fora sis o set "cartoneros" recullen les caixes buides i s'emporten un rotlló de cable ep! això no, ja són fora, el

vigilant-jurat-amb-pistola ha posat una pedra a la porta, ara escolta la ràdio.

Demà inaugurem, aquesta tarda inaugurem, d'aquí una mica inaugurem..... em vaig a canviar de roba. Ara torno.

Ramon Bigas, membre de l'empresa Associate Designers